

PIOTR JÓZEF JANOWSKI*

Mediolańskie zakupy tekstyliów na uroczystości weselne Zygmunta III Wazy i Anny Habsburżanki w 1592 r.

Milanese textile purchases for the wedding celebrations of Sigismund III Vasa and Anna of Habsburg in 1592

Streszczenie: Jednym z etapów przygotowań do uroczystości weselnych Zygmunta III Wazy i Anny Habsburżanki w 1592 r. było sprowadzenie z Mediolanu do Krakowa znacznej ilości tekstyliów, w tym uszytych dla króla przez włoskich krawców kompletnych ubiorów. W artykule omówiono zawartość i sposób realizacji tego zamówienia, a ponadto zwrócono uwagę na rolę, jaką we wspomnianym przedsięwzięciu odegrali główny krawiec królewski Claudio Aubert oraz rodzina krakowskich finansistów Montelupich. Dzięki analizie różnorodnych źródeł zidentyfikowano te z mediolańskich tekstyliów, które zostały wykorzystane podczas uroczystości weselnych w 1592 r., oraz podkreślono konieczność dalszych badań nad relacjami handlowymi i artystycznymi między Rzeczpospolitą a północną Italią w ostatniej dekadzie XVI w.

Słowa kluczowe: tekstylia, wesele królewskie, Zygmunt III Waza, Mediolan, Kraków

* Katedra Nauk Pomocniczych Historii, Instytut Historii, Wydział Historii i Dziedzictwa Kulturowego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, ul. Kanonicka 9, 31-002 Kraków, piotr.jozef.janowski@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2327-996X.

Abstract: One of the stages in preparation for the wedding celebrations of Sigismund III Vasa and Anna of Austria in 1592 involved transporting a substantial quantity of textiles from Milan to Cracow, including complete garments custom-made for the king by Italian tailors. This article discusses the items included in, and the execution of, this order, while also highlighting the role played by the royal chief tailor Claudio Aubert and the Cracow-based Montelupi family of financiers in this endeavour. Through the analysis of diverse sources, the Milanese textiles used during the 1592 wedding festivities are identified, and the need for further research on the trade and artistic relations between the Polish-Lithuanian Commonwealth and Northern Italy in the final decade of the 16th century is emphasised.

Keywords: textiles, royal wedding, Sigismund III Vasa, Milan, Cracow

Różnym aspektem uroczystości związanych z ożenkiem Zygmunta III Wazy z Anną Habsburżanką poświęcono dotychczas kilkanaście publikacji, mimo to zainteresowanie badaczy tą tematyką nie słabnie¹.

¹ Zob. m.in. K. Targosz-Kretowa, *Teatr dworski Władysława IV (1635–1648)*, Kraków 1965, s. 30–32; A. Szweykowska, *Widowiska baletowe na dworze Zygmunta III (4 czerwca 1592, 13 oraz 18 grudnia 1605)*, „Muzyka” 1966, t. 11, nr 1 (40), s. 27–36; M. Rożek, *Uroczystości w barokowym Krakowie*, Kraków 1976, s. 32–40; A. Falniowska-Gradowska, W. Leitsch, *Gonitwa w maszkarach na Rynku Krakowskim (7 czerwca 1592 r.)*, „Rocznik Krakowski” 1985, t. 51, s. 31–56; K. Targosz, *Oprawa artystyczno-ideowa wjazdów weselnych trzech siostr Habsburżanek (Kraków 1592 i 1605, Florencja 1608)*, w: *Theatrum ceremoniale na dworze książąt i królów polskich*, red. M. Markiewicz, R. Skowron, Kraków 1999, s. 207–244; A. Filipczak-Kocur, *Wesele Zygmunta III i Anny w 1592 r. oraz koronacja królowej w relacjach niemieckojęzycznych gazet ulotnych*, w: *Wesele, chrzciny i pogrzeby w XVI–XVIII wieku. Kultura życia i śmierci*, red. H. Suchojad, Warszawa 2001, s. 91–104; K. Targosz, *Królewskie uroczystości weselne w Krakowie i na Wawelu w 1512–1605*, Kraków 2007; W. Leitsch, *Das Leben am Hof König Sigismunds III. von Polen*, Bd. 2, Wien–Kraków 2009, s. 1217–1258; A. Barwicka-Makula, *Stół królewski podczas uroczystości weselnych Zygmunta III Wazy i Anny Austriaczki w 1592 roku*, w: *Historia naturalna jedzenia: między antykiem a XIX wiekiem*, red. B. Możejko, Gdańsk 2012, s. 173–179; R. Skowron, *Entradas, bodas y coronaciones de las princesas de la Casa de Austria en Cracovia (1592–1605)*, „Libros de la Corte” 2013, no. 6, s. 58–75; D. Kądzik, *Utrzymanie królewskiej teściowej. Wizyta Marii Bawarskiej podczas wesela Zygmunta III Wazy z Anną Habsburg (23 maja–16 czerwca 1592 r.)*, Kraków 2017; J. Gałuszka, *Jak Kraków witał arcyksiężniczkę? Uroczystości ślubne i koronacyjne Anny Habsburżanki i Zygmunta III Wazy w 1592 roku*, „Przegląd Nauk Humanistycznych” 2018, t. 17, nr 2,

Wprowadzenie do obiegu naukowego kolejnego, jak dotąd niełączonego z przygotowaniem do królewskiego wesela, źródła jest więc w pełni uzasadnione². Mowa o przechowywanym w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie, w zespole Archiwum Skarbu Koronnego, w dziale Rachunki Królewskie, zbiorczym rachunku za tekstylia sprowadzone dla Zygmunta III z Mediolanu³. Dokument sporządził w języku polskim, na podstawie włoskojęzycznego kwitu⁴ oraz relacji głównego krawca królewskiego Clau-

s. 225–251; A. Barwicka-Makula, *Wjazd Anny Habsburżanki do Krakowa w 1592 roku*, w: *Rzeczpospolita, Europa i świat. Interakcje dyplomatyczne i dworskie w epoce nowożytnej (XVI–XVIII w.)*, red. A. Barwicka-Makula et al., Katowice 2024, s. 27–44.

² Podstawę źródłową dla badaczy analizujących uroczystości weselne z 1592 r. stanowiły relacje rękopiśmienne (m.in. ze zbiorów Biblioteki Kórnickiej Polskiej Akademii Nauk, Biblioteki Raczyńskich, Österreichische Haus-, Hof- und Staatsarchiv w Wiedniu), Rachunki Królewskie (dalej: RK) oraz Rachunki Nadworne (dalej: RN) z Archiwum Skarbu Koronnego (dalej: ASK) przechowywane w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie (dalej: AGAD), relacje drukowane (m.in. *Königliche Heimführung in Polen* [...], [s.l., po 31 maja 1592 r.]; M. Heberer, *Aegyptiaca Servitus* [...], Heidelberg 1610, s. 527–567; R. Morlupino, *Il successo delle nozze di Sigismundo III, re di Polonia, con la principessa Anna*, Udine 1592; zob. także: K. Zawadzki, *Gazety ulotne polskie i Polski dotyczące XVI–XVIII wieku. Bibliografia*, t. 1: 1514–1661, Wrocław 1977, s. 59–62, nr 232–241), a ponadto: *Kronika Marcina Bielskiego, tom III (Księga VI. wraz z kontynuacją)*, wyd. K. J. Turowski, Sanok 1856, s. 1670–1678; *Kronika Pawła Piaseckiego biskupa przemyskiego*, tłum. J. Bartoszewicz, Kraków 1870, s. 108; *Kronika mieszczanina krakowskiego z lat 1575–1595*, „Biblioteka Krakowska”, nr 70, wyd. H. Barycz, Kraków 1930, s. 106–127; R. Heidenstein, *Dzieje Polski od śmierci Zygmunta Augusta do roku 1594*, tłum. M. Gliszczyński, oprac. i wyd. J. Byliński, W. Kaczorowski, Opole 2015, s. 603–607; A. Grabowski, *Ojczyście spominki* [...], t. 1, Kraków 1845, s. 36–39 (tłumaczenie relacji niemieckiej *Königliche Heimführung in Polen* [...]; przekład A. Grabowskiego bez aparatu krytycznego podał: K. Zawadzki, *Prasa ulotna za Zygmunta III*, Warszawa 1997, s. 182–185; zob. idem, *Szesnastowieczne gazety ulotne polskie i Polski dotyczące: rys historyczny*, „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” 1972, t. 11, nr 2, s. 165–221).

³ AGAD, ASK, RK, sygn. 344, k. 213–216v.

⁴ Na treść wspomnianego kwitu (*Conto di quanto io Claudio Aubert sartore del s[erenissi]mo re di Polonia ho pagato in Milano*; AGAD, ASK, RN, sygn. 3, k. 1001–1002) 10-krotnie powołał się Walter Leitsch (*Das Leben am Hof König Sigismunds III. von Polen*, Bd. 1–4, Wien–Kraków 2009, s. 52, 365, 1218, 2233, 2240, 2253, 2255, 2292, 2237, 2347), aczkolwiek nie powiązał go ze zbiorczym rachunkiem za tekstylia, będącym przedmiotem naszej uwagi w tym artykule. Korzystał z niego za to Jacek Żukowski (*Pompa*

dia Auberta, 9 lutego 1593 r., najprawdopodobniej w Krakowie, niejaki Filip Balducci. Podstawą do powiązania tego źródła z przygotowaniami do świętowania pierwszego ożenku Wazy jest znajdująca się w nim informacja o malarzach posłanych „na służbę do króla jego mości dla wesela”⁵ oraz termin uregulowania należności za tkaniny w Mediolanie (między 17 a 28 marca 1592 r.)⁶. Zawartość zamówienia oraz wydana wówczas kwota, sięgająca blisko 25 000 fl., wzmacnia hipotezę, że zakupy, o których będzie mowa, stanowiły element przygotowań do ważnych uroczystości dworskich i sytuuje je wśród znacznych przedsięwzięć finansowych monarchy⁷.

Zabiegi o rękę arcyksiężniczki Anny, córki Karola Styryjskiego i Marii Bawarskiej, stryjecznej siostry cesarza Rudolfa II Habsburga, dla królewicza szwedzkiego Zygmunta rozpoczęły się już w latach 80. XVI w. Jednak liczne przeszkody, w tym jego zwycięstwo w wyścigu o koronę Rzeczypospolitej, przekreśliły wówczas te plany. Dopiero po względnym unormo-

Vestimentis. Organizacja służb szatniarskich na dworze wazowskim 1587–1648, „Kronika Zamkowa” 2011, t. 61–62, nr 1–2, s. 59–60, 70, przyp. 81), który jednak błędnie założył, że data sporządzenia dokumentu była zbliżona do terminu zakupu tekstyliów, przez co nie odniósł go do wesela Zygmunta III z Anną Habsburżanką, a ponadto na podstawie słów Leitscha (*Das Leben am Hof...*, Bd. 1, s. 370: „Vor der Hochzeit im Jahre 1592 reiste der Schneider Claudio Aubert nach Italien, um alles Nötige zu besorgen”) mylnie uznał, że krawiec królewski Aubert w 1592 r. udał się w podróż do Włoch w związku ze swoim (a nie królewskim) weselem (J. Żukowski, op. cit., s. 54: „Krawiec Aubert wykonywał również zadania zlecone. Przykładowo, przed swoim [*sic!*] weselem w 1592 r. udał się w podróż do Włoch, aby załatwić tam wszystkie niezbędne sprawunki”).

⁵ AGAD, ASK, RK, sygn. 344, k. 216v. W treści zbiorczego rachunku wspomniano także o sprowadzonych wówczas trzech inżynierach. Ze względu na ograniczenia redakcyjne kwestię autorstwa oprawy artystycznej wesela Zygmunta III i Anny Habsburżanki piszący te słowa omówi na podstawie nowych źródeł w osobnym artykule.

⁶ AGAD, ASK, RN, sygn. 3, k. 1001–1002.

⁷ Dla porównania posag Anny Habsburżanki wyniósł 45 000 złp, a wiano z przywiankiem 100 000 złp. Na pobyt Marii Bawarskiej i jej orszaku podczas wesela jej córki w Krakowie (23 maja–16 czerwca 1592 r.) wydano niemal 18 500 fl., a organizacja uroczystości pogrzebowych zmarłej przedwcześnie Anny (w 1599 r.) kosztowała 25 000 złp (K. Lepszy, *Anna Austriaczka*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 1, red. W. Konopczyński, Kraków 1935, s. 132; U. Augustyniak, *Wazowie i „królowie rodacy”*, Warszawa 1999, s. 141; D. Kadzik, op. cit., s. 91–96; M. Wrede, *Itinerarium króla Zygmunta III 1587–1632*, Warszawa 2019, s. 178, przyp. 5).

waniu stosunków z Habsburgami (traktat bytomsko-będziński z 9 marca 1589 r.) powrócił temat ślubu, aczkolwiek tym razem to król odłożył decyzję o małżeństwie. Dopiero na przełomie 1590 i 1591 r. z inicjatywy cesarza, wspartego przez dyplomację watykańską, wznowiono pertraktacje. Wówczas, dbając o własny interes dynastyczny, mimo sprzeciwu Jana Zamoyskiego, umiejętnie podsycającego antyhabsburskie nastroje w Rzeczypospolitej, Zygmunt III zdecydował się ożenić⁸.

Wesele młodego Wazy, będące triumfem jego polityki matrymonialnej i elementem propagandy monarszej, miało przewyższyć wszystkie dotychczasowe królewskie śluby. Środkiem do osiągnięcia zamierzonego celu okazała się wystawna, a zarazem kosztowna, oprawa artystyczno-ideowa planowanych uroczystości⁹. Kwestia ta stała się przedmiotem narady, która odbyła się 10 marca 1592 r. pod przewodnictwem marszałka wielkiego koronnego Andrzeja Opalińskiego¹⁰. Zapis tego spotkania rejestruje zakrojone wówczas na szeroką skalę przygotowania do interesujących nas wydarzeń oraz zawiera wykaz niektórych z planowanych wydatków mających przekroczyć 88 000 fl. Największe środki (30 000 fl.) przeznaczono na „stacje dla gości w drodze”, ich „podejmowanie na miejscu przez dwie

⁸ H. Wisner, *Dyplomacja polska w latach 1572–1648*, w: *Historia dyplomacji polskiej*, t. 2: 1572–1795, red. Z. Wójcik, Warszawa 1982, s. 26–29; A. Barwicka-Makula, *Od wrogości do przyjaźni: Habsburgowie austriaccy wobec Polski w latach 1587–1592*, Katowice 2019, s. 289–340; eadem, *Wjazd Anny Habsburżanki...*, s. 29–31; J. Gałuszka, op. cit., s. 229–231.

⁹ W lutym 1592 r. posłowie królewscy otrzymali pełnomocnictwo do zawarcia małżeństwa *per procura* i wyruszyli do Wiednia. Wówczas także wyjęto ze skarbca klejnoty i zastawiono je na pokrycie kosztów organizacji wesela (M. Wrede, op. cit., s. 124, przyp. 6). W tym samym roku za pośrednictwem banku Montelupich Zygmunt III otrzymał 25 000 skudów pożyczonych mu przez papieża Klemensa VIII na pokrycie wydatków ślubnych (D. Quirini-Popławska, *Działalność Sebastiana Montelupiego w Krakowie w drugiej połowie XVI wieku*, Kraków 1980, s. 88).

¹⁰ AGAD, ASK, RK, sygn. 380-381-382, k. 120–121v. Wskazane źródło omówili: W. Leitsch, *Das Leben am Hof...*, Bd. 2, s. 1218–1219 oraz A. Barwicka-Makula, *Stół królewski...*, s. 174–175 (głównie w kontekście produktów żywnościowych). W naradzie, poza Opalińskim, wzięli udział: podskarbi wielki koronny Jan Firlej, kuchmistrz Baltazar Stanisławski, oboźny Stanisław Krasicki oraz pisarz skarbowy Stanisław Makowiecki (*Urzędnicy centralni i nadworni Polski XIV–XVIII wieku. Spisy*, red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1992, s. wg indeksu).

niedziele”, posłańców z listami i na inne potrzeby¹¹. Nowe szaty dla dworzan miały kosztować przynajmniej 15 000 fl.¹² Ponadto w szacunkach uwzględniono wydatki aprowizacyjne, a także te związane z pozostałymi zakupami oraz odzyskaniem zastawionej biżuterii¹³. Pominęto natomiast opłatę za tekstylia, najpewniej te, które król zamówił już w Mediolanie¹⁴.

W świecie dworskim stroje, a przede wszystkim wykorzystane do ich uszycia materiały, świadczyły o zamożności oraz podkreślały prestiż właściciela, dlatego analizę publikowanego rachunku należy rozpocząć od tkanin oraz wyrobów przeznaczonych do osobistego użytku Zygmunta III. Ważnym elementem zamówienia były kompletne, haftowane stroje (przynajmniej sześć zestawów). Uszyto je z atłasowych i aksamitnych tkanin; ozdobiono złotogłowiem, złotymi guzikami wysadzanymi diamentami i rubinami oraz kosztowną pasmanterią¹⁵. Mediolańczycy wykonali również aksamitne, haftowane siodło oraz rząd koński. Wśród drobniejszych zakupów znalazł się kolet z perfumowanej skóry, szpady oraz zbroja z me-

¹¹ AGAD, ASK, RK, sygn. 380-381-382, k. 120.

¹² Uwzględniono następujące grupy dworzan: lokajów, pacholęcia, muzyków, trębaczów, woźniców, mastalerzy, komorników odźwiernych, czeladź obozową i kucharzy (ibidem, k. 120v).

¹³ Wspomniane wydatki planowano pokryć z dochodów (m.in. z Malborka czy poboru pruskiego) i pożyczek (m.in. na skarb koronny i litewski) – łącznie 142 000 fl. Dodatkowo oczekiwano pomocy od wojewodów, starostów, miast, a nawet od papieża (ibidem, k. 124). Zagadnienie całościowego kosztu organizacji królewskiego wesela pozostaje nadal niedostatecznie rozpoznane.

¹⁴ Sporządzony 10 marca 1592 r. wykaz planowanych wydatków, zapewne w późniejszym czasie, był uzupełniany o szacunkowe kwoty oraz inne zapiski robocze. Jedną z nich podaje, że „adamaszki, aksamity, złotogłowy i insze towary nie kładą się” (AGAD, ASK, RK, sygn. 380-381-382, k. 121). W bliżej nieokreślonym czasie, jednak przed wspomnianą naradą, krawiec królewski Claudio Aubert, najpewniej w Krakowie, zdjął miarę na ubrania Zygmunta III, ustalił szczegóły zamówienia, a także pobrał niemałą zaliczkę na poczet jego realizacji (16 000 fl.), którą przekazał mu niejaki Sobieski, najpewniej Marcin (zob. przyp. 94). Na temat czołowych ośrodków tkackich w Italii i roli Mediolanu zob. N. Krupa, *Tkaniny z XV i XVI wieku*, w: *Tkaniny zabytkowe z okresu od XV do XVII wieku ze zbiorów krakowskich kościołów i klasztorów*, t. 1: *XV i XVI wiek*, red. N. Krupa, Kraków 2021, s. 37–48 (tam wykaz literatury).

¹⁵ Elementem stroju były także bogato dekorowane srebrem i złotem pasy do szpad oraz zakupione osobno jedwabne pończochy.

dalionem. Opłata za tę część zamówienia wyniosła ponad 9500 fl., co stanowiło blisko 40% wydanej sumy¹⁶. Wymienione ubiory (z wyjątkiem kompletu ciemnoczerwonego i srebrno-białego) uszyto z czarnych tkanin¹⁷. Kolor ten w późnym renesansie kojarzył się z potęgą i majestatem, a nie miała rolę w rozpropagowaniu czarnego stroju odegrali Habsburgowie. Cesarz Karol V oraz jego syn Filip zgodnie uznawali, że noszona przez nich czerń podkreślała ich godność oraz świadczyła o ich pobożności¹⁸. Również Zygmunt II August chętnie ubierał się na czarno, co można interpretować jako świadome przyjęcie przez ostatniego Jagiellona manierystycznej estetyki¹⁹. Niewątpliwie predylekcja młodego Wazy do czerni, którą rejestruje omawiane źródło, ukształtowała się pod wpływem preferencji innych monarchów europejskich i panującej wówczas mody.

Kolejną grupę ubiorów i tkanin zakupionych w Mediolanie przeznaczono dla wybranych członków dworu. Mowa o 12 czerwonych, aksamitnych, dekorowanych haftami i złotymi guzikami liberiach dla lokajów. Poza tymi strojami zakupiono także tekstylia niezbędne do uszycia identycznego zestawu w barwie błękitno-białej²⁰.

¹⁶ AGAD, ASK, RK, sygn. 344, k. 213v–216v.

¹⁷ Pierwsze przejawy popularności koloru czarnego można odnaleźć już na początku XVI w. W 1502 r. Lukrecja Borgia wystąpiła w czarnej sukni na swoim ślubie z Alfonsem d'Este. W następnych latach księżna również chętnie nosiła czarne stroje (S. Bertelli, F. Cardini, E. Garbero Zorzi, *Italian Renaissance courts*, London 1986, s. 184; C. Collier Frick, *Dressing Renaissance Florence: Families, fortunes, and fine clothing*, London 2005, s. 179–200). W 1540 r. ukazał się poradnik dotyczący technik farbowania tkanin, w którym znalazło się aż 21 receptur na uzyskanie czerni, osiem przepisów zapewniało zaś czerń niemal idealną (G. Rosetti, *Plictho de Larte de tentori che insegna tenger pani telle banbasi et sede si per larthe maggiore come per la commune*, Venetia 1540).

¹⁸ C. Warr, *Belief*, w: *A cultural history of dress and fashion in the Renaissance*, ed. E. Currie, London 2018, s. 83–86; por. A. Bender, *Czarna moda w Hiszpanii*, w: *Sztuka doby El Greca*, red. A. Witko, Kraków 2018, s. 193–211.

¹⁹ Szerzej na temat czarnych tekstyliów w kolekcji Zygmunta II Augusta zob. R. Szmydki, P. J. Janowski, *Ze studiów nad zakupami tekstyliów dla króla Zygmunta Augusta po roku 1560*, w: *Zygmunt II August i kultura jego czasów. W pięćsetlecie urodzin ostatniego Jagiellona na polsko-litewskim tronie*, red. R. Rusnak, Warszawa 2022, s. 154–171.

²⁰ Trudno orzec, czy oba komplety uszyto w Mediolanie. Niewykluczone, że jeden z nich wykonano już w Krakowie, wzorując się na liberiach przywiezionych z Italii. Łącz-

Ważną kategorię w królewskim zamówieniu stanowiły również tkaniny dekoracyjne. Był to zespół sześciu haftowanych portier. Uszyto je z zielonego oraz czerwonego aksamitu, wzbogacono złotogłównem i podszyto kitajką. Boki tkanin ozdobiono frędzlami ze złotej i jedwabnej nici. Na ten niewielki komplet wydano przeszło 3550 fl.²¹ Do Rzeczypospolitej sprowadzono również znaczną ilość (ponad 900 m.b.) czerwonego i zielonego aksamitu. Z części tych materiałów, zapewne jeszcze w Mediolanie, uszyto przeznaczone do zakrywania ścian obicia, stanowiące również tło kosztownych tapiserii czy obrazów. Przypuszczalnie resztę tkanin przywieziono do Krakowa w belach, a po ich przeszyciu wykorzystano w czasie uroczystości ślubnych²².

Realizację królewskiego zamówienia, przynajmniej w części, obsługiwał finansowo niewymieniony z imienia Montelupi²³, najprawdopodobniej Sebastian (1516–1600)²⁴ lub jego siostrzeniec Walerian (1543–1613)²⁵. Obaj, stojąc na czele jednego największych domów bankowych w Rzeczypospolitej, prowadzili rozległe interesy handlowe w kraju i za granicą, szczególnie na terenie Italii, skąd za pośrednictwem swoich agentów sprowadzali różnorodne towary, m.in. wina, książki czy tkaniny. Ich klientami byli najbogatsi magnaci. Kanclerz Jan Zamoyski zamówił u nich kosztowne, przetykane

ny koszt tej części zakupów wyniósł przynajmniej 1559 fl. (AGAD, ASK, RK, sygn. 344, k. 213v–216).

²¹ Ibidem, k. 213–214v.

²² Koszt tych materiałów i pasmanterii wyniósł przeszło 8330 fl. (ibidem, k. 213, 215–215v). Tkaniny do przygotowania uroczystości weselnych dostarczał także niewymieniony z imienia Cellary, przedstawiciel wywodzącej się z Mediolanu rodziny kupieckiej osiadłej w Krakowie pod koniec XVI w. (AGAD, ASK, RK, sygn. 380–381–382, k. 140v).

²³ W trakcie realizacji zamówienia dla Zygmunta III jego krawiec Claudio Aubert był w stałym kontakcie listownym z Montelupimi, a część należności za zakupy dla młodego Wazy opłacił ich weksłami.

²⁴ Zob. D. Quirini-Popławska, *Działalność Sebastiana...*, passim; eadem, *Montelupi Sebastian*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 21, red. E. Rostworowski, Wrocław et al. 1976, s. 668–670; *Montelupi*, w: *Encyklopedia Krakowa*, red. A. H. Stachowski, Warszawa–Kraków 2000, s. 626–627; L. Ronchi De Michelis, *Montelupi Sebastiano*, w: *Dizionario Biografico degli Italiani*, t. 76, ed. R. Romanelli, Roma 2012, s. 96–99.

²⁵ Zob. D. Quirini-Popławska, *Montelupi Walerian*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 21, s. 670–671.

złotem tkaniny oraz obrazy do kolegiaty w Zamościu²⁶. Również Mikołaj Radziwiłł regularnie korzystał z usług krakowskiego domu handlowego, który dostarczał jemu i jego żonie drogocenne tekstylia. Wreszcie bank Montelupich udzielał kredytów i świadczył usługi finansowe Jagiellonom oraz Zygmuntowi III²⁷.

Szlak handlowy, którym z Mediolanu do Krakowa dotarły królewskie zakupy, wiódł przez Alpy, a następnie przez terytoria znajdujące się pod panowaniem habsburskim, m.in. Krems nad Dunajem i Ostrawę²⁸. Najpewniej uzyskano zgodę na bezcłowy przewóz towarów oraz wystawiono paszport dla transportu. Ze względu na przedmiot i osobę zamawiającego wyrażony domysł wydaje się wielce prawdopodobny²⁹.

Dostarczone do Krakowa szaty oraz tekstylia wykorzystano w czasie interesujących nas uroczystości weselnych w 1592 r.³⁰ Część z nich mogła posłużyć do obicia (czerwony aksamit, złote lamówki i aplikacje) i wyściełania

²⁶ Zob. J. Żmudziński, *Wenecja–Polska–Dolabella*, w: *Dolabella. Wenecki malarz Wazów*, red. M. Białonowska, Warszawa 2020 [katalog wystawy], s. 53, przyp. 27.

²⁷ Montelupi nie posiadali w rządonym przez hiszpańskich Habsburgów księstwie Mediolanu stałego przedstawicielstwa, jednak utrzymywali ożywione kontakty handlowe z tym miastem. Krawiec Aubert nie tylko odpowiadał za skompletowanie całego zamówienia, ale także czuwał nad jego zapakowaniem do skrzyń, załadunkiem na wozy, odpowiednim zabezpieczeniem i transportem do Krakowa (zob. D. Quirini-Popławska, *Działalność Sebastiana...*, s. 66–68, 72, 77–80, 156; W. Leitsch, *Das Leben am Hof...*, Bd. 1, s. 52).

²⁸ Na temat alpejskich szlaków handlowych zob. J. Zapletalová, *Swiss artists in Alpine passes... How artists travelled from the Lombard-Ticino lakes to Central Europe*, „Quart” 2020, vol. 56, no. 2, s. 3–16.

²⁹ Cło opłacono jedynie w Mediolanie oraz Chiavennie.

³⁰ Kalendarz interesujących nas uroczystości wyglądał następująco: 26 maja – powitanie Anny Habsburżanki w Łobzowie, spotkanie z królem pod baldachimem ustawionym na błoniach przed rezydencją, uroczysty wjazd do Krakowa; 31 maja – confirmacja małżeństwa zawartego w Wiedniu i koronacja Anny w katedrze na Wawelu, wystawny bankiet w sali Senatorskiej na Wawelu (bez tańców); 1 czerwca – uroczysty obiad, tańce w sali Poselskiej, kolacja; 2 czerwca – wręczenie darów od cesarza, książąt, dostojników świeckich i duchownych oraz mieszczan, obiad i tańce na Wawelu, późnym wieczorem pokaz sztucznych ogni; 4/5 czerwca – widowiska baletowe i maskary w tymczasowej sali zbudowanej na wzgórzu wawelskim; 6 czerwca – maskary i turniej we wspomnianej sali; 7 czerwca – maskary, turniej i gonitwy na Rynku krakowskim.

wewnątrz (złotogłów) karocy, którą Zygmunt III ofiarował Annie Habsburżance po pierwszym z nią spotkaniu na polach przed rezydencją królewską w Łobzowie pod Krakowem (26 maja). W tym pojeździe, ciągniętym przez osiem koni tureckich prowadzonych na jedwabnych lejcach przez dwóch woźniców w sukniach z czerwonego aksamitu ze złotymi dodatkami, nowa królowa uroczystie wjechała do miasta koronacyjnego. Asystował jej Zygmunt III, jadąc na białym koniu w czarnym płaszczu podbitym złotogłowie, w kapeluszu z białymi piórami, według mody mediolańskiej (*alla Milanese*). Monarsze towarzyszyło m.in. 12 paziów w czerwonych, aksamitnych szatach i pończochach z ciemnoniebieskiego jedwabiu, a także 60 zbrojnych pieszych w ubiorach wykonanych z takich samych materiałów³¹. Dopiero co opisaną scenę wiernie ukazano na miedziorycie dołączonym do niemieckiej relacji z królewskich godów³².

Dnia 31 maja w katedrze na Wawelu konfirmowano małżeństwo i koronowano Annę. Podczas uroczystości kościelnych Zygmunt III, zgodnie z tradycją, wystąpił w stroju koronacyjnym, jednak po ich zakończeniu przywdział srebrno-białe szaty z krezą wyszywaną złotem i diamentami, najprawdopodobniej te zakupione w Mediolanie. W trakcie bankietu urządanego w sali Senatorskiej na Wawelu, udekorowanej podobnie jak w czasie wesela Zygmunta II Augusta z Katarzyną Habsburżanką w 1553 r. tapiseriami ze scenami biblijnymi, królowi usługiwało 12 lokajów w srebrno-złotych liberiach³³.

Po koronacji program uroczystości wzbogaciły obchody o charakterze towarzyskim, w tym widowiska parateatralne, mające stosunkowo bogatą

³¹ R. Morlupino, op. cit., k. 4v–6v; *Kronika mieszczanina...*, s. 107–111; R. Heidenstein, op. cit., s. 603–604; M. Bielski, op. cit., s. 1670–1671; K. Zawadzki, *Prasa...*, s. 183–184; A. Filipczak-Kocur, op. cit., s. 95; K. Targosz, *Królewskie uroczystości...*, s. 29, 32–33; J. Gałuszka, op. cit., s. 232, 239; A. Barwicka-Makula, *Wjazd Anny Habsburżanki...*, s. 37–38.

³² *Königliche Heimführung in Polen* [...]; miedzioryt publ. M. Rożek, op. cit., s. 32–33, il. 10–11, oraz K. Targosz, *Królewskie uroczystości...*, s. 29, il. 9.

³³ R. Morlupino, op. cit., k. 8v; *Kronika mieszczanina...*, s. 117; K. Targosz, *Królewskie uroczystości...*, s. 59–60, 80; W. Leitsch, *Das Leben am Hof...*, Bd. 2, s. 1218–1219; J. Żukowski, op. cit., s. 60; A. Bender, op. cit., s. 209; J. Gałuszka, op. cit., s. 241. Niewykluczone, że tłem dla tapiserii były sprowadzone z Mediolanu obicia.

literaturę, do której odsyła się zainteresowanych³⁴. Z perspektywy podjętego przez nas tematu warto natomiast przypomnieć, że przedstawienia te odbywały się w specjalnie wzniesionej na tę okoliczność tymczasowej, drewnianej sali. W jej wnętrzu rozwieszono wielobarwne tkaniny, przykrywając strop czerwonym płótnem ze złotymi gwiazdami³⁵. Niewykluczone, że sprowadzone do Krakowa z Italii tekstylia wykorzystano częściowo także do uszycia kostiumów aktorów ubranych, jak zauważył baczny obserwator interesujących nas wydarzeń, „po włosku”³⁶.

Pozostaje jeszcze odpowiedzieć na pytanie o pierwotne miejsce przeznaczenia zespołu sześciu portier, o których mowa w mediolańskim rachunku. Być może miały one trafić do wnętrz wawelskich, jednak biorąc pod uwagę liczbę i jakość tapiserii oraz innych tekstyliów, którymi dysponował młody Waza, należy stwierdzić, że taka identyfikacja wydaje się mało prawdopodobna. Możliwe, że miejscem docelowym dla owego kompletu była rezydencja królewska w Łobzowie pod Krakowem, gdzie Santi Gucci wzniosł dla Stefana Batorego okazały, manierystyczny pałac z dziedzińcem i krużgankami. Na piętrze, od strony ogrodu, urządzono wówczas dwa apartamenty dla Anny Jagiellonki i jej męża. Każdy z nich składał się z trzech pomieszczeń. W wypadku mieszkania króla, zlokalizowanego w północno-zachodniej części pałacu, były to: antykamera, gabinet oraz sypialnia, natomiast apartament królowej, w którym zamiast gabinetu znalazła się komnata fraucymeru, urządzono w jego południowo-zachodnim naroż-

³⁴ Zob. przyp. 1.

³⁵ Wśród ustaleń z narady pod przewodnictwem Opalińskiego zapisano: „Pan wielki rządcza to ma sprawić: salę zbudować od wschodu; kuchnię zbudować drewnianą; wschód zbudować od kuchni” oraz „dla muzyki zbudować gdzieby grali” (AGAD, ASK, RK, sygn. 380-381-382, k. 121-121v). W omawianym czasie stanowisko wielkorządcy krakowskiego wakowało po śmierci Michała Maleczkowskiego (†10 lutego 1592 r.). W kwietniu 1592 r. wielkorządy objął w administrację Franciszek Ryłski (F. Leśniak, *Wielkorządcy krakowscy XVI-XVIII wieku*, Kraków 1996, s. 80; zob. W. Leitsch, *Das Leben am Hof...*, Bd. 2, s. 1218-1219, 1232-1233).

³⁶ *Kronika mieszczanina...*, s. 123; zob. także: R. Morlupino, op. cit., k. 9-10v; R. Heidenstein, op. cit., s. 605-607; M. Bielski, op. cit., s. 1674-1677; K. Targosz, *Królewskie uroczystości...*, s. 67-68, 71-76, 107-111; J. Gałuszka, op. cit., s. 245-246.

niku³⁷. Właśnie taki układ funkcjonalny *piano nobile* zastał Zygmunt III, gdy po raz pierwszy zamieszkał w Łobzowie, a dokładniej schronił się tutaj przed szalejącą w Krakowie zarazą w sierpniu 1591 r.³⁸ Niewykluczone, że po tym pobycie władca postanowił ozdobić portierami któryś z apartamentów łobzowskich, swój lub przyszłej małżonki. Dość wspomnieć, że w późniejszych latach para królewska wielokrotnie, szczególnie w okresie letnim, mieszkala w Łobzowie, gdzie w 1595 r. przyszedł na świat królewicz Władysław Zygmunt.

Obraz preferencji estetycznych Zygmunta III poszerza fakt, że tekstylia, o których była mowa, król zamówił w Mediolanie. Upodobanie do sztuki włoskiej, tak charakterystyczne dla początków panowania Wazy, wpłynęło w znacznym stopniu na oblicze sztuki polskiej³⁹. Znamienne jest, że po pożarze zamku na Wawelu w 1595 r. król powierzył odnowienie swojej rezydencji artystom pochodzącym z północnej Italii, z Giovannim Trevanem na czele⁴⁰. Niewątpliwie ten obszar zainteresowań Zygmunta III wymaga dokładniejszych badań, a podane w tym artykule informacje wskazują na potrzebę dalszego zgłębienia relacji handlowych i artystycznych Rzeczypospolitej z północną Italią w ostatniej dekadzie XVI w., w sposób szczególny z Mediolanem.

Edycja źródłowa została przygotowana zgodnie z instrukcją wydawniczą dla źródeł historycznych autorstwa Kazimierza Lepszego⁴¹. Zachowano układ rękopisu z występującymi w nim nagłówkami, a także oryginalne

³⁷ A. Gruszecki, *Apartamenty królewskie pałacu Stefana Batorego*, w: *Architektura dawna a współczesność*, red. W. Puget, Warszawa 1982, s. 59–63.

³⁸ M. Wrede, op. cit., s. 117, przyp. 20.

³⁹ Zob. m.in. W. Tomkiewicz, *Z dziejów polskiego mecenatu artystycznego w wieku XVII*, Wrocław 1952, s. 11–29; J. Białostocki, *Weneckie zamówienia Zygmunta III*, „Biuletyn Historii Sztuki” 1954, t. 16, nr 1, s. 162–163; R. Szmydki, *Artystyczno-dyplomatyczne kontakty Zygmunta III Wazy z Niderlandami Południowymi*, Lublin 2008, s. 59–75.

⁴⁰ Zob. K. Kuczman, *Przełom wawelski*, w: *Sztuka XVII wieku w Polsce*, red. T. Hrankowska, Warszawa 1994, s. 163–176; P. J. Janowski, *Trevano Jan*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 55, red. A. Romanowski, Warszawa–Kraków 2023, s. 97–102.

⁴¹ *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI w. do poł. XIX w.*, red. K. Lepszy, Warszawa 1953. Korzystano również z publikacji Janusza Tandackiego i Krzysztofa Kopińskiego, *Edytorstwo źródeł historycznych*, Warszawa 2014.

brzmienie nazw własnych i geograficznych⁴². Wprowadzono współczesne znaki interpunkcyjne oraz diakrytyczne, a pisownię łączną i rozłączną wyrazów dostosowano do obecnych norm ortograficznych. Zdecydowano się rozwinąć skróty tytułaturowe, natomiast pozostawiono skróty najczęściej występujących jednostek obrachunkowych (floren, grosz). Do rozpoznania słownictwa historycznego posłużono się *Słownikiem polszczyzny XVI wieku* oraz *Słownikiem staropolskim*⁴³.

⁴² W przypisach (48, 50–51, 65, 70, 75–78, 85) podano imiona i nazwiska Włochów występujących na kartach analizowanego rachunku za włoskojęzycznym kwitem (zob. przyp. 4).

⁴³ Pragnę złożyć serdeczne podziękowania Panu prof. dr. hab. Marianowi Wolskiemu za cenne uwagi i pomoc przy edycji źródła.

Aneks

[Kraków (?), 9 lutego 1593]

1. Zbiorczy rachunek za tekstylia sprowadzone z Mediolanu dla Zygmunta III Wazy z 1593 r.

Or.: AGAD, ASK, RK, sygn. 344, k. 213–216v.

Druk: brak.

Wzm.: J. Żukowski, *Pompa Vestimentis. Organizacja służb szatniarskich na dworze wazowskim 1587–1648*, „Kronika Zamkowa” 2011, t. 61–62, nr 1–2, s. 59–60, 70.

Stał się rachunek według rozkazania króla jego mości przez jego mości pana podskarbiego nadwornego⁴⁴, także i przez jego mości pana wielkiego rządcę zamku krakowskiego⁴⁵ i przez księdza kustosa skarbu koronnego⁴⁶ d[ie] 9 Februari anno 1593⁴⁷.

Summa wszystkich pieniędzy przez pana Claudego⁴⁸ od króla jego mości wziętych. S[umma] – fl. 24 957 gr 10.

W której summie inkludują⁴⁹ się pięćset czerwonych złotych, które miał tenże pan Claudi oddać panu Gwizemu Uzmanowi⁵⁰.

^a Skreślono słowo „potrzeby” i zapisano nad nim „portery”; zob. przypis 52.

⁴⁴ Jacek Młodziejowski (*Urzednicy centralni...*, s. 129).

⁴⁵ Franciszek Ryłski (*Urzednicy województwa krakowskiego XVI–XVIII wieku. Spisy*, red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1990, s. 167; zob. F. Leśniak, op. cit., s. 80).

⁴⁶ Ks. Szymon Turski.

⁴⁷ Dopisek nad górze strony {r. 1593}.

⁴⁸ Claudio Aubert, główny mistrz krawiecki króla Zygmunta III do 1596 r. (AGAD, ASK, RN, sygn. 3, k. 1001; J. Żukowski, op. cit., s. 54).

⁴⁹ Inkludować – włączać, wliczać, zawierać.

⁵⁰ „Giorgio Usman” (AGAD, ASK, RN, sygn. 3, k. 1002).

Wydatek z tej summy pieniędzy na potrzeby króla jego mości:

od Franciszka Bernardiego Rippa kupca mediolańskiego
i Ludowika Arluno⁵¹

item za aksamitu zielonego 824½ łokci, każdy łokieć po fl. 3 gr 2 polskich – fl. 2 528 gr 15

za aksamitu czerwonego karmazynowego łokci 824½, po fl. 3 gr 2 polskich – fl. 2 528 gr 15

item aksamitu zielonego na portiery⁵² łokci 56, każdy łokieć po fl. 3 gr 10 – fl. 186 gr 20⁵³

[k. 213v] item aksamitu czerwonego karmazynowego na portiery^a łokci 96, po fl. 3 gr 18 – fl. 345 gr 18

item aksamitu czerwonego karmazynowego na lokaje łokci 101, po fl. 3 gr 18 – fl. 363 gr 18

item aksamitu czerwonego karmazynowego ryczu⁵⁴ na ubiór króla jego mości łokci 11, po fl. 3 gr 14 – fl. 38 gr 4

item atłasu czarnego łokci 47 na ubiór króla jego mości: na płaszcz, na kabaty⁵⁵, na marynały⁵⁶ i na kolety⁵⁷ i na bramowanie⁵⁸ po fl. 1 gr 22 każdy łokieć – fl. 81 gr 14

item aksamitu czarnego gładkiego łokci 28 po fl. 3 gr 6 na stulke⁵⁹ na siodło i na rząd – fl. 89 gr 18

item atłasu czarnego gładkiego łokci 9 po fl. 1 gr 14 na płaszcz bramowany – fl. 13 gr 6

^b W całym wierszu nie wpisano kwot.

⁵¹ „Franc[esc]o Ber[nardi]no Rippa e Lodovico Arlun” (ibidem, k. 1001).

⁵² Portiera – gruba zasłona do drzwi lub okien.

⁵³ Na dolnym marginesie dopisek czerwoną kredką {N 283}.

⁵⁴ Możliwe, że słowo to odnosi się do intensywnej barwy czerwonej.

⁵⁵ Kabat – rodzaj krótkiego, dopasowanego kaftana.

⁵⁶ Marynały – szerokie, krótkie spodnie męskie spięte pod kolanami.

⁵⁷ Kolet (wł. *colletto*) – rodzaj peleryny noszonej w XVI w., skórzany ubiór wojskowy lub kaftan z długimi rękawami, rozpięty z przodu i rozkloszowany od pasa.

⁵⁸ Obszywanie, lamowanie, ozdabianie odzieży.

⁵⁹ Możliwe, że chodzi o przystuły, czyli pasy, do których zapina się klamry poprzęgu w celu utrzymania siodła we właściwym położeniu na grzbiecie konia.

item kitajki czerwonej karmazynowej dupllie⁶⁰ i zielonej także duplie łokci 124 po gr 22 na podszycie 6 porterów – fl. 91

item atlasu białego z błękitnym i złotym robionego łokci 161 po fl. 1 gr 12 na lokajów, na kabaty i na kolanki⁶¹ – fl. 225 gr 12

[*k. 214*] item aksamitu czarnego wzoru drobnego łokci 18 po fl. 2 gr 12, na dwa płaszcze króla jego mości – fl. 43 gr 6

item aksamitu czarnego wzorzystego łokci 34 po fl. 2 gr 16 na 2 płaszcze króla jego mości – fl. 86 gr 6

item aksamitu czarnego wzorzystego łokci 17 po fl. 2 gr 28 na płaszcz długi króla jego mości – fl. 49 gr 26

item rozmaitej farby dupllie kitajki łokci 28³/₄ po fl. 1, na 6 ubiorów pod futrowanie⁶² króla jego mości – fl. 28 gr 22

item rozmaitej farby dwunitnej teletów⁶³ ze złotem do haftowania portier 6, łokci 117¹/₂ po fl. 3 gr 26 – fl. 454 gr 6

item rozmaitej farby jednonitnej tychże teletów ze złotem do tychże portier po fl. 2 gr 22¹/₂; łokci 23¹/₂ – fl. 65 gr 22

item kitajki czarnej duplie po zł –/– łokci 5, pod ubiór króla jego mości łokci 1¹/₄, na pas po zł – – fl. –^b.

Summa od tego kupca według policy⁶⁴ – fl. 7 227 gr 26.

[*k. 214v*] Od Jacob[o] Antonio⁶⁵, hafciarza mediolańskiego

Za urobienie 6 portier aksamitu karmaz[ynowego] zielonego, haftowanego złotogłowiem, p[er] 250 koron, czyni – fl. 2 400

za 12 ubiorów aksamitu czerwonego, karmaz[ynowego], haftowanych lokajom, p[er] 50 koron, czyni – fl. 960

⁶⁰ Zestawienie słowa „duplewy” z kitajką oznacza gęstą tkaninę jedwabną o splocie płóciennym.

⁶¹ Kolanko – osobno krojona cholewa zakrywająca łydkę.

⁶² Futrowanie – w XVI w. określenie podszycia ze skóry futerkowej lub sukna.

⁶³ Kosztowna tkanina jedwabna.

⁶⁴ Polica (wł. *polizza*) – kwit, przekaz pieniężny.

⁶⁵ W indeksie górnym dopisano nazwisko „Dada”. We włoskim kwicie wymieniony jako „Jac[obo] Ant[onio] d’Adda (AGAD, ASK, RN, sygn. 3, k. 1001).

za ubiór aksamitny czerwony króla jego mości, od roboty i za złoto, czyni – fl. 218

za robotę ubioru aksamitnego czarnego ze złotem, czyni – fl. 188 gr 18

za robotę ubioru złotogłowego wiśniowego, haftowanego srebrem, króla jego mości, czyni – fl. 161

za koletu haftowanie i za złoto, czyni – fl. 118 gr 24

za bram do płaszcza aksamitnego czarnego – fl. 249 gr 10

za haftowanie siodła i na stolki z paciorkami – fl. 224

od haftowania ubioru atłasu czarnego i płaszcza i koleta, czyni – fl. 160

za 5 pasów do szpady haftowanych ze złotem i srebrem – fl. 72

do ubioru aksamitnego niestrzyżonego czarnego pasamany⁶⁶ srebrne i jedwabne, czyni – fl. 29 gr 22

na bramowanie płaszcza do atłasowego czarnego ubioru łokci 32 – fl. 10 gr 4

na in[n]e haftowanie czerwone łokci 24 – fl. 7 gr 6.

Summa czyni – fl. 4 798 gr 22½.

[k. 215] Od Franciszka Gatto Mediolańczyka pasamonika

Za 20 łokci pasamonu złotego na ubiór czarny aksamitny, waży uncji 18¼, czynią [?] – fl. 25 gr 16½

za 24 łokci pasamonu srebrnego wiśniowego ubioru, waży uncji 18¼, czyni – fl. 25 gr 16½

za 110 łokci pasamonu złotego na ubiór, kolet, snithy^c i płaszc, waży uncji 118, czyni – fl. 157 gr 10

za 100 łokci pasamonu złotego [z] szarym jedwabiem do takichże ubiorów, waży uncji 100, czyni – fl. 133 gr 18

za 12 łokci pasamonu wąskiego z jedwabiem i złotem do tegoż, waży uncji 4⅛, czyni – fl. 5 gr 23

^c Lekcja wątpliwa; słowo nierozpoznane.

⁶⁶ Pasamon (wł. *passamano*) – taśma, sznurek czy plecionka, najczęściej z jedwabiu i metalowych nici, przeznaczona do obszywania ubiorów.

za 120 łokci frandzli⁶⁷ złotej [z] jedwabiem do parteri⁶⁸, uncji 150, czyni – fl. 200

za 1 503 łokci pasamonu złotego do obicia pokojnego⁶⁹ aksamitnego, waży uncji 800, czyni – fl. 1 120

za 232 łok[ci] frandzli szeroki[ej] zielonej karmel[owej] ze złotem do obicia, uncji 696, czyni – fl. 928

za 860 łokci frandzli mniejszej ze złotem do obicia, uncji 710, czyni – fl. 946 gr 20.

Summa czyni wszystkiego fl. 3 542 gr 6.

Od pana Piotra Male⁷⁰ braci i kupców mediolańskich

Za 20 łokci złotogłowi białego ze złotem i srebrem na ubiór króla jego mości, p[er] kor[on] 7½ – fl. 240

za 31 łokci złotogłowi gołembiate[go]

item 31 łokci złotogłowi szarego

18 łokci takowegoż larmezinu⁷¹ ze srebrem

czyni 80 łokci po lib[rów]⁷² 24 – fl. 579 gr 18

item 31 łokci złotogłowi wiśniowego ze złotem i srebrem

item 31 łokci złotogłowi czarnego ze złotem

czyni 62 łokcie p[er] kor[on] 6⅓ – fl. 620

item 5½ łokci telety wiśniowej na kolet i snithy – fl. 21

⁶⁷ Frędzla (niem. *Franse, Fränzel*) – obszycie pasmanteryjne ze zwisającymi luźno nićmi stosowane jako ozdoba ubiorów.

⁶⁸ Zapewne mowa o portierach.

⁶⁹ Pokojowego.

⁷⁰ „Gio[vanni] Pietro Vitale” (AGAD, ASK, RN, sygn. 3, k. 1001).

⁷¹ Słowo nierozpoznane. Możliwe, że chodzi o przymiotnik „karmazynowy”.

⁷² Libra – jednostka wagi; także jednostka obrachunkowa; zob. „*Libro delli Dinari*”. *Viaggi e affari di Giovanni Domenico Lucchese mastro stuccatore da Melide all'Europa 1648–1670*, ed. J. Zapletalová, M. Viganò, Bellinzona 2021, s. 325–326 (*Elenco di misure e monete*).

5½ łokci telety białej na ubiór biały – fl. 21 gr 8
łokieć złotogłowiu gołębiatego jednonitnego do szpady – fl. 2 gr 24.

Summa czyni fl. 1 485 gr 10.

[k. 215v] Od Jana Franciszka Brambilla et Casare Britio⁷³

Pończoch jedwabnych par n° 62, n° 49 długich, po lib[rów] 33½, n° 5 dłuższych, p[er] lib[rów] 42, n° 8 krótkich p[er] lib[rów] 25.

Wszystkiego czyni – fl. 538 gr.

Od d.[?] Adda Antonio Antara⁷⁴

Do ubioru złotogłowego srebrnego, do koletów, do pasa włożył złota, złotogłowiu według rachunku – fl. 209 gr 13.

Od Benedicta Satta Mediolań[czyka]⁷⁵

Za skórę perfumowaną na kolet króla jego mości – fl. 135 gr 15.

Od Christoffa di Mercato⁷⁶

Płótna 855½ łokci farbistego do obicia p[er] ko[ron] 5% – fl. 182 gr 12.

^dFranciszкови Canardi, krawcowi⁷⁷

Od roboty obicia aksamitnego i za jedwabie lib[rów] 354 – fl. 100.

^d Przekreślono słowo „od”.

^e Skrót nierozpoznany.

⁷³ Tę część zamówienia, jako jedyną, opłacono już po uroczystościach weselnych, dokładnie 29 sierpnia 1592 r. (AGAD, ASK, RN, sygn. 3, k. 1001).

⁷⁴ Możliwe, że chodzi o Jacoba Antonia d’Addę (zob. przyp. 65).

⁷⁵ „Benedetto Sacco” (AGAD, ASK, RN, sygn. 3, k. 1001).

⁷⁶ „Gio[vanni] Ambrogio Longo e Cristoforo di mercato” (ibidem).

⁷⁷ „Pietro Fr[ances]co Candaro sartore” (ibidem).

Od Jana Batt[ist]a Romania⁷⁸

Kneflików⁷⁹ do szat jego króla mości: n° 9, n° 12 tuzinów, °144 knefli ex quib[us] uczyniono: 3 z pięcią diamentów do każdego kneflika, item 3 tuziny [z] siedmią rubinów do kneflika, item 3 tuziny z trzema rubiny a z diamentem do każdego, item 3 tuziny z jednym diamentem n° 12 kne-
[flików] – 144 po fl. 27 każdy – fl. 3 888

item 3 tuziny kneflików złotych z jednym rubinem, każdy kneflik po fl. 6 – fl. 216

item 13 tuzinów kneflików złotych bez kamieni, które kupowano na wagę, czerwonych złotych 112 za trzy tuziny, czyni – fl. 906.

Summa czyni fl. 5 010 gr –.

Pasamonikowi w Mediolanie⁸⁰

Od pasów do szpady n° 5 haftowane złotem i srebrem, czyni – fl. 96
[k. 216] za 55 łokci baje⁸¹ do porter i do ubiorów po li[rów]⁸² 2/5, czyni – fl. 33 gr 10

za 20 tuzinów kneflików złotych do ubioru lokajom i za jedwabie do szycia obicia – fl. 20

za 2 szpady króla jego mości – fl. 30 gr 12

za 2 szpady z robotą à la vimina⁸³ p[er] kor[on] 30 – fl. 94 gr 4

^f Skrót nierozpoznany.

⁷⁸ Na lewym marginesie dopisek {ma ukazać cedula Jana Batt<a>}. We włoskim kwiecie odnotowany jako „Giova[nni] Battista [...] detto il Romanino” (ibidem).

⁷⁹ Kneflik – guzik.

⁸⁰ Na lewym marginesie dopisek {ma ukazać jego rekognicję}.

⁸¹ Baza – gruba i miękka tkanina używana do okryć zimowych, odzieży męskiej czy podszewek.

⁸² Lira – jednostka monetarna (zob. „*Libro delli Dinari*”..., s. 326).

⁸³ Łac. *vimen*, *-inis* – gałązka, plecionka.

item, co darował robotnikom u aftarza⁸⁴ towarzyszom, aby mu byli gotowali według obyczaju kor[on] 12 – fl. 18

item dał cła w Mediolanie od wszystkich rzeczy króla jego mości według rekog[nicj]i czeladników lib[rów] 908 – fl. 242 gr 3

item od wiązania towarów i co do wiązania należy, płótna woskowe, powrozy, ludziom od 12 skrzyń ^f6 – fl. 108

zapłacił panu Chiesi⁸⁵ kor[on] 60 in auro, co dał malarzom zadatku, co ich posłano na służbę do króla jego mości dla wesela – fl. 96

item na furę z Mediolanu do Polski powiada, że wydał więcej niż fl. 500, co wziął od pana Chiesi, ale kładzie te – fl. 500

(to jest na furę tych wszystkich 12 sztuk)

item, kiedy wjechał [!] z Mediolanu do Polski, dla pieniędzy musiał pożyczyć na interesse⁸⁶, albo jako mówią a cambeo koron 2 500, aby mógł zapłacić rozmaitym ludziom, jako rzemieślnikom i innym takowym ubogim ludziom, a potem kiedy się wrócił do Mediolanu, musiał dać interesse od nich – fl. 150

item posłał do Bonomey⁸⁷ 2 razy na urząd do pana Scadinazi dla pieniędzy i za szkatułę, co posłał do Polski i za przesyłanie listów – fl. 35

item zapłacił cła w Clawenie⁸⁸ fl. 10, a na cle u arcyksięcia Ferdynanda⁸⁹, gdzie go wolno przepuszczono, darował 3 korony, czyni wszystko – fl. 14 gr 15

item w Cremzy⁹⁰ albo w Stanie⁹¹ darował celnikom także i na Morawie na kilku miejscach, że go wolno przepuszczono – fl. 14

item od Ostrawy i od koni, co najmował, na trzy osoby inżynierów, co prowadził z Mediolanu do Polski dla posługi króla jego mości – fl. 150

item co sam kupił piętnaście tuzinów kneflików złotych i srebrnych do 5 kabatów króla jego mości – fl. 15.

⁸⁴ Hafciarza.

⁸⁵ „Ludovico Giesia” (AGAD, ASK, RN, sygn. 3, k. 1001v).

⁸⁶ Pożyczka, w tym wypadku oprocentowana na 6%.

⁸⁷ Mowa o Bolonii (AGAD, ASK, RN, sygn. 3, k. 1001v).

⁸⁸ Chiavenna – miejscowość w Lombardii.

⁸⁹ Ferdynand II Habsburg (1529–1595) – syn cesarza Ferdynanda I Habsburga i Anny Jagiellonki, w latach 1564–1595 książę Tyrolu.

⁹⁰ Krems an der Donau (łac. Cremisa) – obecnie miasto w północno-wschodniej Austrii.

⁹¹ Nie udało się ustalić, o jakiej miejscowości mowa.

[k. 216v] Pieniądze, co pan Claudi brał na ten wydatek

Od Montelupiego⁹² miał list do Mediolanu, że miał brać fl. 3 000, ale dano mu tak wiele, że nie przeszło mu do rąk, jedno fl. 2 766 gr 20. Także miał list od tego Montelupiego na styri⁹³ tysiące złotych, które wziął z pełna, czyni wszystko – fl. 6 766 gr 20

item wziął od króla jego mości w Krakowie przez pana Sobieskiego⁹⁴ pacholęcia – fl. 16 000

item od króla jego mości przez ręce Ludwika Giesa⁹⁵, kupca mediolańskiego – fl. 1 500

item od króla jego mości wziął 500 czerwonych złotych⁹⁶, które mają dać Dziurdziemowi Usmanowi⁹⁷ na zbroję i medal, mu jedno 130, zostało mu 370 – fl. 690 gr 20.

Summa wszystkie[go], co pan Claudi przyjął – fl. 24 957 gr 10.

Summa wydatku – fl. 24 845 gr 28½.

Zostanie winien według tego rachunku – fl. 111 gr 11½.

Ja, Filip Balduczi, pisałem ten rachunek po włosku częścią z karetek, co mi pan Claudi podał, i częścią z powieści jego i dałem to wyłożyć po polsku, jako mogło być najlepiej, na świadectwo tego ręką się własną podpisuję.

Idem qui supra manu p[ropria]

⁹² Od Sebastiana lub jego siostrzeńca Waleriana.

⁹³ Cztery.

⁹⁴ Najprawdopodobniej mowa o Marcinie Sobieskim, pacholęciu na dworze Stefana Batorego, a następnie Zygmunta III (od 22 maja 1588 do 17 czerwca 1592 r.; zob. *Ordynacja dworu Zygmunta III z 1589 roku*, oprac. K. Chłapowski, Warszawa 2004, s. 90).

⁹⁵ Zob. przyp. 85.

⁹⁶ W rzeczywistości pieniądze te przekazał Aubertowi Bolek, sługa srebrowy Zygmunta III (AGAD, ASK, RN, sygn. 3, k. 1002; *Ordynacja...*, s. 79).

⁹⁷ Zob. przyp. 50.